

ZAKON

O FONDU ZA NAUKU REPUBLIKE SRBIJE

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se osnivanje i rad Fonda za nauku (u daljem tekstu: Fond), u cilju obezbeđivanja uslova za kontinuirani razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji, neophodnih za napredak društva zasnovanog na znanju.

Član 2.

Fond kroz svoje delovanje omogućava razvoj naučnih istraživanja i primenu njihovih rezultata radi bržeg društvenog, tehnološkog, kulturnog i ekonomskog razvoja Republike Srbije.

Fond obezbeđuje finansijska sredstva i pruža stručnu podršku istraživačima iz akreditovanih naučnoistraživačkih organizacija u realizaciji naučnih projekata (u daljem tekstu: projekti) u okviru programa Fonda utvrđenih ovim zakonom (u daljem tekstu: programi).

Član 3.

Naučnoistraživačke i razvojne aktivnosti realizuju se preko naučnih, tehnoloških i razvojnih programa u okviru kojih se realizuju projekti, radi ostvarivanja ciljeva sadržanih u strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Finansiranje projekata sprovodi se na način koji obezbeđuje konkurentnost i kvalitet rezultata, efikasnost primene istraživanja, otvorenost i dostupnost rezultata programa i projekata, kao i razvoj naučnih kadrova, integraciju u međunarodne naučne i tehnološke projekte i sisteme, saradnju sa naučnom dijasporom, privrednim sektorom i uređivanje svojinskih prava na rezultatima istraživanja, zaštita intelektualne svojine i autorskih prava, kao i zaštitu podataka.

Programima Fonda u okviru kojih se realizuju projekti putem javnih poziva, obezbeđuje se visok naučni nivo i inovativnost rezultata, konkurentnost na međunarodnom nivou i relevantnost u odnosu na izazove društva u celini.

II. PRAVNI POLOŽAJ FONDA

Član 4.

Osnivač Fonda je Republika Srbija.

Fond ima svojstvo pravnog lica, koje stiče upisom u sudski registar.

Fond posluje pod nazivom: Fond za nauku Republike Srbije.

Naziv Fonda u međunarodnoj korespondenciji je: „*Science Fund of The Republic of Serbia*”.

Sedište Fonda je u Beogradu.

Član 5.

Sredstva za osnivanje i rad Fonda obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije.

Fond počinje sa radom danom upisa u sudski registar.

III. POSLOVI FONDA

Član 6.

Fond obavlja poslove u vezi sa finansiranjem pripreme, realizacije i razvoja programa, projekata i drugih aktivnosti u oblasti sprovođenja naučnoistraživačke politike.

Fond obavlja sledeće poslove:

- 1) realizuje programe iz člana 20. ovog zakona;
- 2) obezbeđuje finansiranje naučnoistraživačkih projekata preko javnih poziva u okviru programa, a u cilju obezbeđivanja kontinuiteta razvoja nauke i naučnog kadra, kao i opšteg razvoja društva. Javnim pozivom utvrđuje se: pravo učešća, rok za podnošenje prijave, uslovi i vreme za realizaciju projekta, kao i druga pitanja od značaja za sprovođenje javnog poziva;
- 3) sprovodi proceduru evaluacije predloga projekata prispelih na javne konkurse i javne pozive za realizaciju programa Fonda, kao i praćenje i ocenjivanje projekata finansiranih od strane Fonda;
- 4) upravlja bazama podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje Fond finansira;
- 5) obezbeđuje finansijsku i drugu podršku projektima međunarodne saradnje.
- 6) određuje i sprovodi posebne programe za unapređenje uslova rada i razvoja naučnih kadrova;
- 7) realizuje infrastrukturne programe u cilju dodatnog jačanja kapaciteta naučnoistraživačkih organizacija (NIO) u skladu sa strategijom naučnog i tehnološkog razvoja, pametnom specijalizacijom (RIS3) i mapom puta za istraživačke infrastrukture;
- 8) saraduje sa Fondom za inovacionu delatnost i drugim privrednim subjektima u specifičnim programima vezanim za oblast inovacija i saradnje sa privredom;
- 9) sprovodi aktivnosti promocije nauke i rezultata istraživanja u cilju podizanja opšte društvene svesti o značaju nauke;
- 10) angažuje treća lica iz zemlje i inostranstva kao članove stručnih tela u skladu sa zakonom.

IV. FINANSIRANJE FONDA

Član 7.

Finansiranje Fonda se ostvaruje iz:

- 1) sredstava budžeta Republike Srbije;
- 2) donacija, priloga, poklona i pomoći;
- 3) sredstava ostvarenih po osnovu realizacije projekata sa privredom;
- 4) sredstava iz drugih izvora, fondova i drugih organizacija;
- 5) prihoda od upravljanja slobodnim novčanim sredstvima Fonda, izuzev sredstava iz tačke 1) ovog člana;
- 6) sredstava ostvarenih po osnovu realizacije odnosno primene rezultata naučnoistraživačkih aktivnosti čiji je razvoj Fond finansirao, a u skladu sa ugovorom određenim pravima na intelektualnu i drugu svojinu;

7) drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Prihodi se mogu koristiti prema godišnjem finansijskom planu Fonda koji usvaja Upravni odbor Fonda.

Godišnji finansijski plan Fonda dostavlja se na saglasnost ministarstvu nadležnom za naučnoistraživačku delatnost, najkasnije u roku od 15 dana od dana usvajanja akta o budžetu Republike Srbije.

Finansijska godina počinje 1. januara i završava se 31. decembra svake godine.

V. SREDSTVA FONDA

Član 8.

Sredstva Fonda omogućavaju finansiranje realizacije programa Fonda i koriste se za finansiranje naučnoistraživačke delatnosti.

Fond u obavljanju svojih poslova, a naročito u planiranju i korišćenju sredstava, primenjuje principe objektivnosti i odgovornosti, međunarodno priznate standarde dobre prakse i javnosti u radu i donošenju odluka.

Član 9.

Fond može učestvovati i u sufinansiranju naučnoistraživačkih programa, projekata i drugih aktivnosti ako ih organizuju i finansiraju međunarodne organizacije, finansijske institucije i tela nadležna za naučnoistraživački rad ili druga strana i domaća pravna i fizička lica, u skladu sa strategijom koja se odnosi na naučni i tehnološki razvoj, uz saglasnost ministarstva nadležnog za naučnoistraživačku delatnost.

VI. ORGANI FONDA

Član 10.

Organi Fonda su: Nadzorni odbor, Upravni odbor, direktor i Naučni savet Fonda.

Član 11.

Nadzorni odbor ima predsednika i dva člana koje imenuje i razrešava Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za naučnoistraživačku delatnost, na period od četiri godine, od kojih su najmanje dva člana ekonomsko-finansijske struke. Nadzorni odbor prati materijalno-finansijsko poslovanje Fonda i godišnji izveštaj dostavlja ministru nadležnom za naučnoistraživačku delatnost.

Član 12.

Upravni odbor ima predsednika i četiri člana koje imenuje i razrešava Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za naučnoistraživačku delatnost. Članovi Upravnog odbora moraju da imaju međunarodno iskustvo u poslovima obuhvaćenim ovim zakonom kao i iskustvo u upravljačkim poslovima i najmanje 15 godina radnog iskustva.

Mandat članova Upravnog odbora je četiri godine, sa mogućnošću još jednog imenovanja. Članovi Upravnog odbora ne mogu se prijavljivati, niti učestvovati u projektima i programima Fonda za vreme trajanja njihovog članstva u organima Fonda, kao ni godinu dana nakon prestanka tog članstva.

Član 13.

Poslovi Upravnog odbora Fonda:

- 1) donosi statut Fonda;
- 2) donosi opšte akte Fonda;
- 3) donosi programe Fonda na predlog Naučnog saveta Fonda;
- 4) usvaja godišnje programe rada Fonda i finansijske planove Fonda na predlog direktora;
- 5) usvaja izveštaj o poslovanju i završni račun Fonda;
- 6) dostavlja ministarstvu nadležnom za naučnoistraživačku delatnost periodične izveštaje o radu Fonda, kao i godišnji izveštaj o poslovanju za predhodnu godinu najkasnije do 31. marta tekuće godine;
- 7) odlučuje o korišćenju sredstava Fonda u skladu sa uslovima i načinom utvrđenim statutom i programom rada Fonda;
- 8) donosi poslovnik o svom radu;
- 9) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Član 14.

Direktora Fonda imenuje i razrešava Vlada na predlog Upravnog odbora Fonda, uz prethodno pribavljenu saglasnost ministra nadležnog za naučnoistraživačku delatnost.

Direktor se imenuje na osnovu javnog konkursa na period od četiri godine.

Za direktora Fonda može biti imenovano lice koje ispunjava sledeće uslove:

- 1) da je punoletno i poslovno sposobno;
- 2) da ima doktorske akademske studije (akademski naziv doktor nauka), najmanje deset godina radnog iskustva u struci; poznavanje najmanje jednog svetskog jezika i poznavanje rada na računaru;
- 3) da ima najmanje sedam godina radnog iskustva u upravljačkim poslovima za koje se zahteva najmanje visoko obrazovanje;
- 4) da nije član organa političke stranke;
- 5) da nije osuđivano na kaznu zatvora od najmanje šest meseci.

Statutom mogu biti određeni i drugi uslovi koje lice mora da ispuni da bi bilo imenovano za direktora Fonda.

Direktor Fonda je funkcioner koji obavlja javnu funkciju.

Direktor je u radnom odnosu u Fondu sa punim radnim vremenom.

Član 15.

Direktor Fonda:

- 1) predstavlja i zastupa Fond;
- 2) organizuje i rukovodi radom Fonda;
- 3) predlaže akte koje donosi Upravni odbor Fonda;
- 4) predlaže Upravnom odboru godišnji plan rada i finansijske izveštaje Fonda;
- 5) izvršava odluke Upravnog odbora Fonda;

6) stara se i odgovara za zakonitost rada, korišćenje i raspolaganje sredstvima Fonda;

7) donosi akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta Fonda, u skladu sa zakonom i statutom Fonda;

8) dostavlja resomom ministarstvu tromesečne radne i finansijske izveštaje;

9) stara se o obezbeđivanju nezavisne evaluacije projekata;

10) obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom Fonda.

Na akt iz stava 1. tačka 7) ovog člana Fond je obavezan da pribavi saglasnost ministarstva nadležnog za naučnoistraživačku delatnost.

VII. NAUČNI SAVET FONDA

Član 16.

Naučni savet Fonda je najviše stručno i savetodavno telo Fonda.

Naučni savet Fonda imenuje i razrešava ministar nadležan za naučnoistraživačku delatnost, na osnovu javnog poziva, na period od četiri godine, sa mogućnošću još jednog imenovanja.

Naučni savet Fonda ima petnaest članova, i to: po dva predstavnika iz šest naučnih oblasti (prirodno-matematičke, tehničko-tehnološke, medicinske, biotehničke, društvene i humanističke nauke), dva člana iz privrede i jednog člana na predlog Srpske akademije nauka i umetnosti, s tim da se prilikom imenovanja članova vodi računa o rodnoj ravnopravnosti. Članovi Naučnog saveta Fonda moraju da budu međunarodno priznati u svojoj oblasti nauke. Najmanje dve trećine članova Naučnog saveta mora biti u najvišem naučnom odnosno nastavnom zvanju.

Članovi Naučnog saveta Fonda ne mogu biti rukovodioci projekata Fonda koje finansira Fond i potpisuju izjavu o nepostojanju sukoba interesa.

Ministarstvo nadležno za naučnoistraživačku delatnost donosi akt kojim se utvrđuju kriterijumi i način finansiranja Naučnog saveta Fonda i stalnih i privremenih stručnih tela, komisija i drugih radnih tela iz člana 17. ovog zakona, kao i naknada za njihov rad.

Naučni savet Fonda:

1) daje mišljenje na godišnji plan rada Fonda;

2) daje mišljenje na uslove javnih poziva za finansiranje projekata;

3) prati sprovođenja godišnje evaluacije rezultata projekata Fonda;

4) usvaja principe za pripremu opštih regulatornih instrumenata Fonda;

5) koordinira i organizuje procedure evaluacije aktivnosti Fonda;

6) vrši evaluaciju istraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji, posebno rasta kvaliteta istraživanja i razvoja;

7) usvaja četvorogodišnji razvojni program i odgovarajuće aktivnosti za njihovu realizaciju za oblast nauke i istraživanja;

8) priprema predloge za formulisanje i implementaciju ciljeva i instrumenata istraživačke i razvojne politike;

9) priprema izveštaje o rezultatima istraživačke i razvojne aktivnosti;

10) obavlja druge zadatke u okviru priprema poziva i evaluacionih procedura.

Član 17.

Za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti Naučni savet Fonda predlaže osnivanje stalnih i privremenih stručnih tela, kao i komisija i drugih radnih tela za obavljanje pojedinačnih stručnih zadataka, uz saglasnost Upravnog odbora Fonda.

Stalna stručna tela su programski odbori koji pripremaju, analiziraju i prate realizaciju programa. Programski odbori predlažu Naučnom savetu Fonda listu projekata koji će biti finansirani u okviru svakog programa.

VIII. PROGRAMI FONDA

Član 18.

Cilj svakog programa Fonda je da odgovori na društvene izazove razvoja Republike Srbije, kao i na globalne izazove razvoja društva.

Programi Fonda se definišu na osnovu strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije, pametne specijalizacije (RIS3) i ostalih sektorskih strategija relevantnih za razvoj društva.

Član 19.

Programi Fonda planiraju se i usvajaju na svake četiri godine, po pravilu usklađeno sa mandatom Naučnog saveta Fonda.

Programe Fonda donosi Upravni odbor Fonda, na predlog Naučnog saveta Fonda, s tim što se definiše i predviđeni budžet za realizaciju svakog programa Fonda.

Na programe Fonda iz stava 2. ovog člana saglasnost daje Vlada.

Programi Fonda realizuju se u okviru programskog perioda koji traje četiri godine.

Nakon dve godine od početka realizacije programa, vrši se evaluacija na osnovu koje je moguće izvršiti eventualne korekcije programa u datom programskom periodu od četiri godine.

Član 20.

Programi Fonda moraju biti dovoljno raznovrsni da odgovore na različite društvene izazove – tehnološki razvoj, podršku naprednim idejama, razvoj kadrova, izgradnju naučne infrastrukture, integraciju u međunarodne naučne tokove, saradnju nauke i privrede i dr. Ministarstvo nadležno za naučnoistraživačku delatnost po prethodno pribavljenom mišljenju Naučnog saveta Fonda donosi odgovarajući propis za realizaciju programa Fonda.

Programi Fonda utvrđuju se prema sledećoj strukturi:

1) **Razvoj** – Program osnovnih i primenjenih istraživanja i tehnološkog razvoja koji odgovara na konkretne potrebe društva i privrede. Program se realizuje kroz jasno definisane tematske projekte u okviru odgovarajućeg javnog poziva (od gore na dole) koji su u skladu sa strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije i pametnom specijalizacijom (RIS3). Teme kroz konsultativni proces definišu različiti akteri uključujući privredni sektor, društvo, državnu upravu, Vladu i druge institucije;

2) **Strategija** – Program od strateškog značaja za razvoj Republike Srbije koji odgovara na konkretne probleme definisane u sektorskim strategijama koje je usvojila Vlada i koji je u skladu sa strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije i pametnom specijalizacijom (RIS3), kroz jasno definisane tematske projekte u okviru odgovarajućih poziva (od gore na dole);

3) **Ideje** – Program koji omogućava finansiranje projekata zasnovanih na izvrsnim idejama koje u budućnosti mogu imati značajan uticaj na razvoj nauke i istraživanja, kao i društva u celini. Projekti u okviru ovog programa nemaju unapred zadate teme, već se realizuju kroz otvorene javne pozive (od dole na gore) i otvoreni su stalno;

4) **Ljudi** – Program namenjen razvoju kadrova kroz finansiranje različitih aktivnosti – podrška istraživanju, formiranje laboratorija, međunarodna saradnja i dr. Program je namenjen izvrsnim mladim naučnicima, postdoktorandima, istraživačima koji su u toku svoje dugogodišnje naučne karijere prepoznatljivi u međunarodnom istraživačkom prostoru i istraživačima iz dijaspore, u cilju formiranja laboratorija u Republici Srbiji i izvrsnih timova koji imaju značajnu perspektivu;

5) **Infrastruktura** – Program podrške formiranju, izgradnji, održavanju i unapređenju institucija i laboratorija od strateškog značaja, u skladu sa strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije, pametnom specijalizacijom (RIS3), mapom puta za istraživačke infrastrukture i ostalim relevantnim strategijama;

6) **Saradnja** – Program strateške podrške međunarodnoj saradnji i uključivanju pojedinaca, timova i institucija u relevantne međunarodne projekte (Horizont 2020 i druge). Podrška istraživanjima i razvoju timova koji su ostvarili zavidan rezultat na pozivima Horizont 2020 (i drugim odgovarajućim), ali nisu finansirani;

7) **Inovacije** – Programi saradnje sa privredom realizovani sa Fondom za inovacionu delatnost i drugim privrednim subjektima. Program ima za cilj realizaciju projekata sa učešćem partnera iz privrednog sektora i sa obaveznom neposrednom primenom rezultata istraživanja;

8) **Promocija** – Programi podrške promociji nauke, tehnološkog razvoja i inovacija u cilju podizanja opšte društvene svesti o značaju nauke;

9) **Publikacije** – Program podrške razvoju domaćih publikacija koje imaju međunarodni renome ili publikacija od strateškog interesa za Republiku Srbiju;

10) **Kreativnost** – Program podrške razvoju naukom inspirisanih ideja u umetnosti i kreativnosti zasnovanih na naučnim konceptima, metodama i materijalima;

11) **Ostalo** – Drugi relevantni programi sa malim budžetom koje Naučni savet Fonda može predložiti u skladu sa tekućim potrebama.

IX. PROJEKTI FONDA

Član 21.

U okviru svakog programa realizuju se projekti na osnovu javnih poziva za projekte koji su u skladu sa izazovima na koje dati program treba da odgovori.

Javni pozivi za projekte objavljuju se redovno i mogu biti periodični ili ad hok u skladu sa sadržajem i ciljevima poziva.

Trajanje projekata u okviru različitih programa definisano je javnim pozivom u skladu sa ciljevima i dinamikom realizacije odgovarajućeg programa. Projekti mogu biti:

1) **Dugoročni** (do četiri godine) – projekti iz programa Strategija i Infrastruktura.

2) **Srednjoročni** (dve do tri godine) – projekti iz programa: Razvoj, Ideje, Ljudi, Saradnja.

3) **Kratkoročni** (do jedne godine) – projekti iz programa Inovacije, Promocija, Publikacije, Kreativnost i Ostalo.

Član 22.

U okviru svakog javnog poziva navodi se ukupan budžet dostupan za realizaciju projekata kao i maksimalni budžet pojedinačnih projekata.

Određeni javni pozivi mogu predvideti i sufinansiranje od strane drugih subjekata sredstvima koja nisu iz Fonda.

Na osnovu ranga odgovarajućih predloga projekata, dodeljuju se sredstva za realizaciju datih projekata u skladu sa planiranim budžetom za dati javni poziv.

Član 23.

U okviru svakog programa evaluacija projekata mora se uzeti kao parametar svaki od sledećih kriterijuma:

- 1) **Izvrsnost** – ocena naučne zasnovanosti i kvaliteta, inovativnosti i izvrsnosti ideje na kojoj se zasniva projekat;
- 2) **Uticaj** – ocena potencijala projekta za rešavanje izazova u okviru datog poziva;
- 3) **Realizacija** – ocena tima i kapaciteta za uspešnu realizaciju projekta.

U okviru različitih programa i javnih poziva zakona projekte, uticaj pojedinačnih kriterijuma na evaluaciju može biti različit, ali nikada pojedinačno manji od 20%.

X. OPŠTI AKTI FONDA

Član 24.

Fond ima statut i druge opšte akte u skladu sa zakonom i statutom.

Statut donosi Upravni odbor Fonda uz saglasnost Vlade.

Statutom Fonda uređuje se: organizacija i način poslovanja Fonda, izgled pečata i štambilja Fonda i njegova upotreba, nadležnost Naučnog saveta Fonda, zastupanje i predstavljanje Fonda, prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih u Fondu, način organizovanja poslova i druga pitanja od značaja za rad i poslovanje Fonda.

XI. JAVNOST RADA FONDA

Član 25.

Rad Fonda je javan.

Fond blagovremeno i istinito obaveštava javnost o obavljanju svoje delatnosti za koju je osnovan, na način propisan statutom Fonda.

Na zahtev javnosti Fond daje informacije o obavljanju poslova iz svoje delatnosti.

XII. OBAVLJANJE STRUČNIH I DRUGIH POSLOVA

Član 26.

Stručne i druge administrativno-tehničke poslove obavljaju zaposleni u Fondu, u skladu sa statutom Fonda i drugim opštim aktima Fonda.

Saglasnost na akt kojim se utvrđuje visina plata zaposlenih u Fondu daje osnivač.

Zaposleni iz stava 1. ovog člana imaju prava i dužnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje rad.

XIII. NADZOR

Član 27.

Nadzor nad radom Fonda i primenom odredaba ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za naučnoistraživačku delatnost.

XIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 28.

Vlada će, do ispunjenja uslova za imenovanje direktora Fonda, na predlog ministra nadležnog za naučnoistraživačku delatnost imenovati vršioca dužnosti direktora Fonda, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Vlada će imenovati predsednika i članove Upravnog odbora u roku od 30 dana od dana upisa Fonda u sudski registar.

Član 29.

Upravni odbor Fonda doneće Statut najkasnije u roku od 15 dana od dana imenovanja predsednika i članova Upravnog odbora.

Upravni odbor Fonda doneće Pravilnik o radu najkasnije u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu Statuta Fonda.

Član 30.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O FONDU ZA NAUKU REPUBLIKE SRBIJE

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Pravni osnov za donošenje ovog zakona je odredba člana 97. tačka 12. Ustava Republike Srbije, kojom se utvrđuje da Republika uređuje i obezbeđuje politiku i mere za podsticanja naučno-tehnološkog razvoja.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

U svetlu ukupnih reformskih procesa u oblasti naučnog i tehnološkog razvoja i ostvarivanja ciljeva postavljenih u razvojnim dokumentima Republike Srbije (u daljem tekstu: Republika), neophodno je unaprediti politiku i mehanizme podrške naučnoistraživačkoj delatnosti.

Osnivanje i rad Fonda za nauku Republike Srbije (u daljem tekstu: Fond), predstavlja instrument kojim se unapređuje i uređuje oblast podrške naučnoistraživačkoj delatnosti u cilju obezbeđivanja uslova za kontinuirani razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji neophodnih za napredak društva zasnovanog na znanju.

Uspostavljanjem Fonda definiše se prostor u kome će se kroz delovanje omogućiti efikasnija i konzistentnija podrška razvoju naučnih istraživanja i primena njihovih rezultata radi bržeg tehnološkog i ekonomskog razvoja Republike Srbije. Formiranjem Fonda čija će osnovna uloga biti da obezbeđuje finansiranje naučnoistraživačkih projekata, nadležnost Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, će u tom domenu biti redefinisana. Ministarstvo će se baviti politikom u oblasti naučnih istraživanja, kao i institucionalnim finansiranjem kojim će biti obezbeđena stabilnost rada naučnih ustanova i samih istraživača.

Cilj uspostavljanja Fonda zasnovan je na principima evropske naučnoistraživačke prakse, a posebno radi uspostavljanja delotvornog nacionalnog istraživačkog sistema integrisanog u Evropski istraživački prostor, koji se oslanja na partnerstva u zemlji i inostranstvu i doprinosi ekonomskom rastu, podizanju konkurentnosti privrede, društvenom i kulturnom napretku, podizanju standarda građana i kvalitetu života.

Uspostavljanjem Fonda i uvođenjem naučnih, tehnoloških i razvojnih programa u okviru kojih će se realizovati projekti, ostvariće se ciljevi sadržani u Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine, kao i u Akcionom planu za sprovođenje te strategije.

Shodno navedenom, pripremljen je Predlog zakona o Fondu za nauku Republike Srbije.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

U glavi I. Predloga zakona (čl. 1-3) sadržane su osnovne odredbe, kojima se utvrđuje: predmet ovog zakona, osnovni pojmovi i njihovo značenje, ciljevi i principi uspostavljanja Fonda.

Predmet Predloga zakona je uspostavljanje Fonda za nauku Republike Srbije i njegovo funkcionisanje kroz finansijsku podršku projektima, u okviru programa Fonda, koje će se sprovoditi na način koji obezbeđuje veću konkurentnost i kvalitet rezultata, efikasniju primenu istraživanja, otvorenost i dostupnost svih rezultata programa i projekata, kao i razvoj naučnih kadrova, integraciju u međunarodne naučne i tehnološke projekte i sisteme, saradnju sa naučnom dijasporom, privrednim

sektorom i obezbeđuje uređivanje svojinskih prava na rezultatima istraživanja i zaštitu intelektualne svojine i zaštitu autorskih prava, kao i zaštitu podataka.

U glavi II. Predloga zakona (čl. 4-5) utvrđen je pravni položaj Fonda koji ima svojstvo pravnog lica, a čiji nadzor vrši ministarstvo nadležno za naučnoistraživačku delatnost.

Glava III. Predloga zakona (član 6) utvrđuje nadležnosti i poslove koje će Fond obavljati, a koji se odnose na: finansiranje naučnoistraživačkih projekata preko javnih poziva u okviru programa Fonda; sprovođenje procedure evaluacije predloga projekata prispelih na javne konkurse i javne pozive za realizaciju programa Fonda; izveštavanje ka ministarstvu nadležnom za naučnoistraživačku delatnost o radu Fonda; upravljanje bazama podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje Fond finansira; saradnju sa drugim institucijama i telima u zemlji i inostranstvu iz privatnog i javnog sektora u cilju efikasnije primene istraživanja, otvorenost i dostupnosti rezultata istraživanja.

Glava IV. i V. Predloga zakona (čl. 7-9) odnosi se na finansiranja Fonda i sredstva kojima Fond raspolaže, a kojima se omogućava finansiranje naučnoistraživačke delatnosti kroz realizaciju programa Fonda.

U glavi VI. i VII. Predloga zakona (čl. 10-17) utvrđuju se organi Fonda i poslovi u njihovoj nadležnosti. Organi Fonda su: Nadzorni odbor, upravni odbor, direktor i Naučni savet Fonda. Naučni savet Fonda je najviše stručno i savetodavno telo Fonda. Uređena je i obaveza Fonda da ostvaruje saradnju sa ministarstvom nadležnim za naučnoistraživačku delatnost.

Glava VIII. Predloga zakona (čl. 18 -20) odnosi se na programe Fonda za koje je predviđeno da ih donosi Upravni odbor Fonda na predlog Naučni savet Fonda, kao i da na progame Fonda saglasnost daje Vlada, s tim što će se prilikom utvrđivanja predloga programa definisati i predviđeni budžet za realizaciju svakog pojedinačnog programa Fonda. Programi Fonda će biti raznovrsni kako bi odgovorili na različite društvene izazove, kao što su: tehnološki razvoj, podrška naprednim idejama, razvoj kadrova, inovacije, izgradnja naučne infrastrukture, integracija u međunarodne naučne tokove, saradnja nauke i privrede i dr. U okviru svakog programa će se realizovati projekti na osnovu javnih poziva. Ovde se definiše struktura svakog od programa Fonda: Razvoj, Strategija, Ideje, Ljudi, Infrastruktura, Saradnja, Inovacije, Promocija, Publikacije i Ostalo.

Glava IX. Predloga zakona (čl. 21 -23) definiše opšte uslove podrške naučnoistraživačkim projektima koja se realizuje na osnovu javnih poziva za projekte, a u skladu sa izazovima na koje dati program Fonda treba da odgovori. Definiše trajanje projekata u okviru različitih programa Fonda, i to: Dugoročni koji će trajati do četiri godine i obuhvataće projekte iz programa Strategija i Infrastruktura; Srednjoročni koji će trajati dve - tri godine i obuhvataće projekte iz programa: Razvoj, Ideje, Ljudi, Saradnja i Kratkoročni koji će trajati do jedne godine i obuhvataće projekte iz programa Inovacije, Promocija, Publikacije, Kreativnost i Ostalo. Definiše ukupan budžet dostupan za realizaciju projekata kao i očekivani budžet pojedinačnih projekata, kao i opšte kriterijume za ocenjivanje projekata.

U glavi X, XI. i XII. Predloga zakona (čl. 24 -26) utvrđuju opšte akte Fonda kao i druge opšte akte i poslove Fonda u skladu sa zakonom, javnost rada Fonda, kao i da stručne i druge poslove obavljaju zaposleni u Fondu), kao i davanje saglasnosti osnivača na akt o platama zaposlenih u Fondu.

U glavi XIII. Predloga zakona (član 27) odnosi se na nadzor u primeni ovog zakona koji vrši ministarstvo nadležno za naučnoistraživačku delatnost.

U glavi XIV. Predloga zakona (član 28) utvrđene su prelazne odredbe u pogledu: roka za donošenje podzakonskih akata, uspostavljanja rada Fonda, roka za imenovanje vršioca dužnosti direktora Fonda, roka za imenovanje predsednika i članova Upravnog odbora i završna odredba da zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. PROCENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA POTREBNIH ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona potrebno je obezbediti sredstva u budžetu Republike.

U budžetu Republike za 2019. godinu potrebno je obezbediti sredstva u iznosu od 500.000.000,00 RSD, i to: za aktivnosti osnivanja i rada Fonda za nauku Republike Srbije i uspostavljanje i održavanje internet stranice Fonda za nauku Republike Srbije i uspostavljanje informacionog sistema i baze podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje Fond finansira kroz aktivnosti sprovođenja pojedinačnih programa podrške Fonda.

U budžetu Republike za 2020. godinu potrebno je obezbediti sredstva u iznosu od 5.000.000.000,00 RSD, i to:

- za aktivnosti rada Fonda za nauku Republike Srbije - 350.000.000,00 RSD;
- za finansiranje naučnoistraživačkih projekata preko javnih poziva u okviru programa Fonda - 4.650.000.000,00 RSD.

Potrebna sredstva za realizaciju Predloga zakona u narednim godinama planiraće se u okviru limita određenih od strane Ministarstva finansija i u skladu sa bilansnim mogućnostima.

Da bi se obezbedio kontinuitet reformskih procesa u oblasti naučnog i tehnološkog razvoja i ostvarivanja ciljeva postavljenih u Akcionom planu za sprovođenje Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – Istraživanje za inovacije predmetna oblast je dodatno podržana Zakonom o potvrđivanju sporazuma o zajmu (Projekat za unapređenje konkurentnosti i zapošljavanja) između Republike Srbije i Međunarodne banke za obnovu i razvoj u okviru revidirane Komponente 3, a kako bi se održao kontinuitet reforme javnog sektora u oblasti istraživanja i realizacije Akcionog plana u celini.

V. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Razlog za donošenje Zakona o Fondu za nauku Republike Srbije po hitnom postupku je neophodnost da bude razmatran zajedno sa Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, kao bi se predvidelo njegovo budžetiranje za 2019. godinu. Istovremeno, izvršava se cilj i mere predviđene Akcionim planom za sprovođenje Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – Istraživanje za inovacije – uspostavljanje Fonda za nauku. Takođe donošenjem ovog zakona po hitnom postupku obezbediće se pravne pretpostavke blagovremene primene njegovih odredaba.

ANALIZA EFEKATA ZAKONA O FONDU ZA NAUKU

Zakon o Fondu za nauku Republike Srbije je novi zakon kojim se, uz sistemski zakon kojim se uređuje naučno-istraživačka delatnost, uređuju i obezbeđuju politika i mere za podsticanje naučno-tehnološkog razvoja. Pravni osnov za donošenje ovog zakona je Ustav Republike Srbije, član 97. tačka 12. Ovaj zakon je od naročitog značaja za razvoj naučnoistraživačke delatnosti Republike Srbije. On unapređuje i uređuje oblast podrške naučnoistraživačkoj delatnosti u cilju obezbeđivanja uslova za kontinuirani razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji, neophodnih za napredak društva zasnovanog na znanju.

Dosadašnje reforme naučno-istraživačkog sektora su imale za cilj stimulisanje individualnih i grupnih doprinosa istraživača dominantno kroz publikovanje naučnih radova. Ovakva politika dovela je do značajnog povećanja ukupnog broja publikacija. Međutim, uticaj dosadašnje politike dao je samo ograničeni doprinos jačanju naučno-istraživačkih institucija i finansiranju najkompetitivnijih projekata. Zbog toga je potreba za reformama prepoznata i od strane kreatora javnih politika i od strane naučnoistraživačke zajednice, i preduzeti su koraci za stvaranje preduslova za temeljnu reformu, a akcenat se stavlja na promenu modela finansiranja nauke, kao izuzetno kompleksnog i veoma značajnog procesa.

1. Određivanje problema koje zakon treba da reši

Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – ISTRAŽIVANJA ZA INOVACIJE jasno naznačava da je nauka ključni faktor konkurentnosti i održivog razvoja, a osnovni preduslovi za stvaranje inovativnog društva znanja su izvrsnost i relevantnost naučnoistraživačkih rezultata. Razvijene zemlje sveta već dugo prepoznaju značaj nauke i inovacija za održiv ekonomski rast i u skladu sa tim investiraju značajna sredstva u ovu oblast (članice Evropske Unije prosečno ulažu oko 2% BDP-a u nauku). Međunarodna organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (u daljem tekstu: OECD) napominje¹ da su zemlje članice OECD-a još od devedesetih godina prošlog veka pod velikim pritiskom da reformišu svoje naučne sisteme kako bi oni bolje odgovorili potrebama većeg broja aktera, kako bi iskoristili potencijal novih tehnologija koje nastaju velikom brzinom i kako bi uspeali da osiguraju dugoročnu održivost naučnoistraživačke delatnosti. Radi ostvarivanja ovih ciljeva, visokorazvijene zemlje adaptirale su sistem upravljanja naukom koji uključuje poboljšane procese određivanja prioriteta, finansiranja i upravljanja naučnoistraživačkim organizacijama. Naučni rad se ocenjuje u odnosu na njegov efekat na stvaranje novih znanja, ekonomski razvoj i rešavanje društvenih izazova.

U velikom broju zemalja članica OECD-a trenutno postoji kombinacija dugoročnog institucionalnog finansiranja (koje je takođe zavisi od učinka naučnoistraživačke organizacije) i visoko konkurentnog projektnog finansiranja kojima se obezbeđuju sredstva za vrhunski naučni rad. Pored toga, projektno finansiranje se u najvećem broju slučajeva sprovodi od strane nezavisnih agencija (naučnih fondova ili fondacija) čiji rad ne zavisi od političkih ciklusa i koje su u stanju da sprovedu nezavisno i ekspertske donošenje odluka o finansiranju kako bi bili podržani najbolji projekti.

¹ <http://www.oecd.org/sti/sci-tech/governanceofpublicresearchtowardbetterpractices.htm>

Program ekonomskih reformi za period od 2018. do 2020. godine (ERP)² prati proces evrointegracija kroz uspostavljanja institucionalnog okvira i jačanja administrativnih kapaciteta, koji između ostalog podrazumeva i kreiranje stabilnog makroekonomskog okruženja, razvoj tržišne ekonomije i jačanje njene sposobnosti da odgovori izazovima konkurencije u EU. Kroz identifikaciju ključnih prepreka za konkurentnost i inkluzivni rast konstatovano je da postoji veliki naučni i istraživački potencijal koji treba dalje razvijati i adekvatnije koristiti, kako bi Srbija postala „privreda zasnovana na znanju”. Uspostavljanjem efikasnog modela finansiranja nauke i jačanje povezanosti poslovne i akademske zajednice omogućiće se veća dostupnost rezultatima naučnih istraživanja sa ciljem unapređenja tehnologija, proizvoda i usluga, zaustavljanje odlaska visokoobrazovanog stanovništva u inostranstvo (tzv. „odliv mozgova”), kao i privlačenje talenata iz zemlje i inostranstva. Na osnovu sagledanih prepreka i izazova na polju konkurentnosti definisane su strukturne reforme, a oblast istraživanje, razvoj i inovacije je prepoznata kao jedna od njih.

Analizom glavnih prepreka **Srbija ima naučni i istraživački potencijal, koji bi trebalo dalje razvijati i adekvatnije koristiti**, ukoliko želimo „privredu zasnovanu na znanju”. Ukupna izdvajanja za nauku u Srbiji iznosila su 0,93% BDP u 2017. i duplo su niža od proseka u EU-28 (2,03% BDP), pri čemu samo trećina iznosa potiče iz privatnog sektora. Iz nefinansijskog (poslovnog) sektora dolazi tek 10,1% ukupnih ulaganja u nauku u 2017. godini, što je neznatno više nego u 2016. (9,2%) i znatno ispod proseka EU-28 (55%). Orijeisanost naučnih istraživanja ka privredi je relativno niska, što se odrazilo i na rang Srbije u Globalnom izveštaju o konkurentnosti (*Global Competitiveness Report - GCI*) za 2017. godinu, u kojem se, prema kvalitetu saradnje univerziteta i privrede, nalazi na 95. mestu (od 137 zemalja). Od ukupnog broja ostvarenih rezultata na naučnoistraživačkim projektima finansiranim iz budžeta u periodu 2011-2015. godine, patenti i tehnička rešenja činili su svega 3,3%, dok je učešće naučnih radova 88%. Pored toga, problem je i što naučnici teško prelaze iz akademske sredine u privredu i obratno, a da bi se podigao viši nivo primenjenih istraživanja, potrebna je i ta vrsta mobilnosti. U Srbiji ima 3.335 zaposlenih u oblasti istraživanja i razvoja na milion stanovnika, što je nedovoljno u odnosu na 5.000 u EU-28. Od ukupno 16.592 istraživača (od čega su 62% ili 10.286 doktori nauka), samo 3% je zaposleno u nefinansijskom sektoru.

Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine („Službeni glasnik RS”, broj 25/2016) i Akcioni plan za njeno sprovođenje („Službeni glasnik RS”, broj 60/2018) su strateška dokumenta kojima se u Srbiji predviđaju reformu nauke u Srbiji kako bi se ustanovio novi kombinovani model finansiranja nauke sličan onome koji postoji u mnogih razvijenim zemljama sveta.

Zakon o naučnoistraživačkoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, broj 110/2005, 50/2006–ispr., 18/2010 i 112/2015) uređuje sistem naučnoistraživačke delatnosti u Republici Srbiji, i to: planiranje i ostvarivanje opšteg interesa u naučnoistraživačkoj delatnosti, obezbeđivanje kvaliteta naučnoistraživačkog rada i razvoja naučnoistraživačke delatnosti, opšta načela osnivanja, organizacije i upravljanja organizacijama koje obavljaju ovu delatnost, opšti interes u naučnoistraživačkoj delatnosti i uslovi za obavljanje te delatnosti radi ostvarivanja opšteg interesa, sticanje zvanja istraživača, finansiranje programa od opšteg interesa, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje naučnoistraživačke delatnosti.

² <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2018/ERP%202018-2020%20SRB%20FINAL.pdf>

Analizom trenutnog stanja naučnoistraživačkog sistema jasno se uočava da Republika Srbija ima značajan potencijal u sektoru nauke i istraživanja koji može biti osnova daljeg ekonomskog i društvenog napretka zemlje. Strategija analizira slabosti postojećeg sistema i opasnosti sa kojima se suočavamo, kao i prednosti i potencijalne mogućnosti koje nam se pružaju.

<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - nizak nivo ukupnih ulaganja (ispod 1% BDP) u istraživanje i inovacije; - odustvo strateškog upravljanja; - mali broj istraživača po stanovniku; - mali broj istraživača u privredi; - odsustvo mehanizama za saradnju nauke i privrede; - mali broj licenciranih tehnologija; - mali broj patenata i tehničkih rešenja. 	<p>OPASNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - odlazak visokoobrazovanih ljudi iz države; - nizak nivo privredne razvijenosti; - nedovoljna opremljenost istraživačkom opremom; - nizak nivo interresorne koordinacije u finansiranju istraživanja; - relativno niska zainteresovanost privrede i nauke za saradnju; - niska zainteresovanost istraživača da učestvuju u procesu komercijalizacije.
<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - značajno povećanje broja naučnih radova referisanih u WoS; - značajan nivo istraživačke izvrsnosti (fizika, novi i nano materijali) i primene istraživačkih rezultata (IT, biotehnologija i poljoprivreda, matematika); - porast broja istraživača; - udeo naučnih radova proisteklih iz međunarodne saradnje (35%); - uspostavljena efikasna podrška razvoju inovacija kroz Fond za inovacionu delatnost, kao primer dobre prakse; - stalan rast i razvoj Naučno-tehnološkog parka Beograd i primena istog modela i u drugim gradovima. 	<p>MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - spremnost istraživačke zajednice za promene; - jasno definisan program razvoja ljudskih resursa u nauci i inovacijama; - članstvo u međunarodnim programima i mogućnost učešća istraživača; - zadržavanje visokoobrazovanog kadra u zemlji; - stvaranje privrednih društava zasnovanih na znanju.

Na osnovu analize u okviru **Izveštaja Nacionalnog saveta za naučni i tehnološki razvoj o stanju u nauci u 2016. i 2017. godini** nauka u Republici Srbiji se može predstaviti sledećim činjenicama:

1. Nastavljena je realizacija programa koji su definisani Zakonom i Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja 2010–2015, i pored toga što je usvojena nova Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period 2016. do 2020. – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE”. Kao što je poznato, konkurs za novi projektni ciklus, raspisan 13. aprila 2016.

godine, poništen je odlukom Vlade Republike Srbije od 6. maja 2016. uglavnom zbog proceduralnih propusta. U međuvremenu su otklonjeni nedostaci, **doneta odluka da se formira Fond za nauku koji će raspisivati javne pozive za finansiranje najkompetitivnijih projekata.** Pravni okvir za formiranje Fonda biće stvoren do kraja 2018. godine usvajanjem odgovarajućeg zakona. Očekuje se da u 2019. godini dođe do raspisivanja novog projektnog ciklusa u skladu sa Strategijom i Akcionim planom za njeno sprovođenje.

2. Zahvaljujući velikom angažovanju istraživačke zajednice, nauka Republike Srbije se visoko pozicionira na međunarodnim rang-listama, što nedvosmisleno govori o **potencijalu koji zemlja ima** u ovoj oblasti i o njenoj međunarodnoj konkurentnosti.
3. I pored toga što izdvajanja za nauku i tehnološki razvoj nisu ni približno bila dovoljna ostvareni su značajni rezultati rada. Naša zemlja prema indeksnoj bazi GCI – Global Competitiveness Index po kvalitetu naučnih i istraživačkih institucija na međunarodnom nivou zauzima 47. mesto u 2017/2018. godini. Međutim, **ukupni naučni potencijal naše zemlje nije dovoljno uključen u poboljšanje opšte konkurentnosti zemlje.** Prema ovoj indeksnoj bazi Svetskog ekonomskog foruma (*World Economic Forum*) Srbija se u 2017/2018. nalazi na 78. mestu od 137 zemalja koje ovaj indeks prati. Posebno zabrinjava da po kapacitetu zemlje da zadrži talente (**odlivu mozgova**) naša zemlja zauzima 134. mesto, a po kapacitetu zemlje da privuče talente smo na 132. mestu, što ukazuje na manjkavosti sistema kroz posvećenost ovim problemima.
4. **Broj rezultata koji mogu biti od značaja za privredu je nizak.** Od ukupnog broja svih ostvarenih rezultata (patenti i tehnička rešenja) čine 2,3%. 268 rezultata naučnoistraživačkog rada su tehnička rešenja, a 103 su patenti. Najveći broj ovih rezultata ostvareno je u projektima Tehnološkog razvoja.
5. **Budžetska izdvajanja za nauku i tehnološki razvoj (BSN kao % BDP) pokazuju značajno zaostajanje Srbije u odnosu na zemlje EU** i neke države iz regiona. Ostvarenje planiranog porasta ulaganja u nauku i istraživanja pružio bi osnovu da se ostvari vizija da Republika Srbija podržava izvrsnost u nauci, kao i relevantna istraživanja i inovativni sistem koji utiče na ekonomski i društveni razvoj zemlje.
6. Sistem finansiranja budžetskim sredstvima obuhvata ukupno 16 programa od opšteg interesa za Republiku Srbiju, koji su utvrđeni Zakonom o naučnoistraživačkoj delatnosti, a koji se projektno finansiraju nakon javno sprovedenih konkursa/poziva i selekcije, po unapred definisanim pravilima. Najveći deo budžetskih sredstava (73%) se distribuira na istraživačke programe koji se finansiraju projektno. **Sredstva namenjena istraživačkim projektima se najvećim delom troše na finansiranje rada istraživača** (76,86% ukupnih sredstava). Udeo sredstava usmerenih u **materijalne troškove istraživanja bio je izuzetno nizak** što je u

značajnoj meri uticalo, kako na obim, tako i na kvalitet istraživanja, a samim tim i na izvrsnost i primenu ostvarenih rezultata. Upravo su sredstva namenjena za materijalne troškove istraživanja presudna za kvalitet naučnoistraživačkog rada.

7. Zbog nedostajućih sredstava nisu se mogli realizovati u punoj meri ni ostali programi od opšteg interesa (kao što su podrška održavanju naučnih skupova u zemlji, učešće naših naučnika na međunarodnim skupovima, telima i organizacijama i sl) sufinansiranje izdavanja naučnih časopisa i monografija, **podrška mladim talentima** obdarenim za naučnoistraživački rad i dr. a što je sve u funkciji realizacije projekata.
8. Nedostatak registra istraživačke opreme sa definisanim uslovima korišćenja, operativnom podrškom za funkcionisanje i servisiranje. **Potreba da se istraživačka oprema učiniti dostupnom i malim i srednjim preduzećima i drugim korisnicima**, posebno novoosnovanim inovativnim privrednim društvima, a kroz stimulisanje saradnje između naučnoistraživačkih organizacija i privrednih subjekata, i dr.

Da bi nauka postala generator razvoja potrebno je osnažiti naučno-istraživačke institucije i dodatno finansirati najkompetetivnije projekte. Pored toga, neophodno je i kvalitetnije i efikasnije upravljanje raspodelom sredstava namenjenih za podršku naučnim istraživanjima i uspostavljanje kompetitivnih programima podrške koji će doprineti podizanju konkurentnosti i razvoju nauke.

Donošenje Zakona o Fondu za nauku predstavlja nadogradnju zakonodavnog okvira kojim će se omogućiti prevazilaženje problema koji su uočeni u praksi. Predloženi zakon predstavlja instrument kojim se unapređuje i uređuje oblast podrške naučnoistraživačkoj delatnosti u cilju obezbeđivanja uslova za kontinuirani razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji neophodnih za napredak društva zasnovanog na znanju.

Predlogom ovog zakona preciziraju se odredbe kojima se uređuje **uspostavljanje Fonda za nauku** Republike Srbije i njegovo funkcionisanje kroz finansijsku podršku projektima, u okviru Programa Fonda, koje će se sprovoditi na način koji obezbeđuje veću konkurentnost i kvalitet rezultata, efikasniju primenu istraživanja, otvorenost i dostupnost svih rezultata programa i projekata, kao i razvoj naučnih kadrova, integraciju u međunarodne naučne i tehnološke projekte i sisteme, saradnju sa naučnom dijasporom, privrednim sektorom i obezbeđuje uređivanje svojinskih prava na rezultatima istraživanja i zaštitu intelektualne svojine i zaštitu autorskih prava, kao i zaštitu podataka.

Pored navedenih opštih odredaba predlog zakona jasno definiše osnovnu odredbu ovog zakona koja se odnosi na **Program Fonda** a koja definiše cilj svakog Programa da odgovori na društvene izazove razvoja Republike Srbije, kao i na globalne izazove razvoja društva. Programi Fonda se definišu na osnovu strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije, pametne specijalizacije (RIS3) i ostalih sektorskih strategija relevantnih za razvoj društva. Takođe, moraju biti dovoljno raznovrsni da odgovore na različite društvene izazove.

Programi Fonda utvrđuju se ovim zakonom prema sledećoj strukturi i namenjeni su prevazilaženju problema koji su uočeni u praksi.

1) RAZVOJ – Program osnovnih i primenjenih istraživanja i tehnološkog razvoja koji odgovara na konkretne potrebe društva i privrede. Program se realizuje kroz jasno definisane tematske Projekte u okviru odgovarajućeg javnog poziva (od gore na dole). Teme kroz konsultativni proces definišu različiti akteri uključujući privredni sektor, društvo, državnu upravu, Vladu Republike Srbije i dr.

2) STRATEGIJA – Program od strateškog značaja za razvoj Republike Srbije koji odgovara na konkretne probleme definisane u sektorskim strategijama koje je usvojila Vlada Republike Srbije, kroz jasno definisane tematske Projekte u okviru odgovarajućih poziva (od gore na dole).

3) IDEJE – Program koji omogućava finansiranje Projekata zasnovanih na izvrsnim idejama koje u budućnosti mogu imati značajan uticaj na razvoj nauke i istraživanja, kao i društva u celini. Projekti u okviru ovog programa nemaju unapred zadate teme, već se realizuju kroz otvorene javne pozive (od dole na gore) i otvoreni su stalno.

4) LJUDI – Program namenjen razvoju kadrova kroz finansiranje različitih aktivnosti – podrška istraživanju, formiranje laboratorija, međunarodna saradnja i dr. Program je namenjen izvrsnim mladim naučnicima, postdoktorandima, istraživačima koji su u toku svoje dugogodišnje naučne karijere prepoznatljivi u međunarodnom istraživačkom prostoru i istraživačima iz dijaspore, u cilju formiranja laboratorija u Republici Srbiji i izvrsnih timova sa značajnom perspektivom.

5) INFRASTRUKTURA – Program podrške formiranju, izgradnji, održavanju i unapređenju institucija i laboratorija od strateškog značaja, u skladu sa strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije, pametnom specijalizacijom (RIS3), mapom puta za istraživačke infrastrukture i ostalim relevantnim strategijama.

6) SARADNJA – Program strateške podrške međunarodnoj saradnji i uključivanju pojedinaca, timova i institucija u relevantne međunarodne projekte (Horizont 2020 i druge). Podrška istraživanjima i razvoju timova koji su ostvarili zavidan rezultat na pozivima Horizont 2020 (i drugim odgovarajućim), ali nisu dobili finansiranje.

7) INOVACIJE – Programi saradnje sa privredom realizovani sa Fondom za inovacionu delatnost i drugim privrednim subjektima. Program ima za cilj realizaciju projekata sa učešćem partnera iz privrednog sektora i sa obaveznom neposrednom primenom rezultata istraživanja.

8) PROMOCIJA – Programi podrške promociji nauke, tehnološkog razvoja i inovacija u cilju podizanja opšte društvene svesti o značaju nauke.

9) PUBLIKACIJE – Program podrške razvoju domaćih publikacija sa međunarodnim renomeom ili publikacija od strateškog interesa za Republiku Srbiju.

10) KREATIVNOST – Program podrške razvoju naukom inspirisanih ideja u umetnosti i kreativnosti zasnovanih na naučnim konceptima, metodama i materijalima;

11) OSTALO – Drugi relevantni programi sa malim budžetom koje Naučni savet Fonda može predložiti u skladu sa tekućim potrebama.

Takođe će, odredbe ovog zakona omogućiti fleksibilniji sistem raspisivanja javnih poziva i adekvatnu evaluaciju predloga projekata, a koji će biti u skladu sa trendovima i potrebama tržišta koje se stalno menja, kroz definisanje vremena trajanja pojedinačnih Projekata u okviru različitih programa u skladu sa ciljevima i dinamikom realizacije odgovarajućeg Programa.

Projekti mogu biti:

- DUGOROČNI (do 4 godine) – Projekti iz Programa STRATEGIJA i INFRASTRUKTURA.
- SREDNJOROČNI (2-3 godine) – Projekti iz Programa: RAZVOJ, IDEJE, LJUDI, SARADNJA.
- KRATKOROČNI (do 1 godine) – Projekti iz Programa INOVACIJE, PROMOCIJA, PUBLIKACIJE, KREATIVNOST i OSTALO.

Predlogom zakona preciziraju se i odredbe kojima se uređuju Organi Fonda i njihove nadležnosti u smislu jasnog i konzistentnog procesa donošenja odluka u cilju efikasnijeg i funkcionalnijeg sistema podrške naučnoistraživačkim organizacijama, istraživačima i privrednim društvima korisnicima Programa Fonda za nauku.

2. Ciljevi koji se donošenjem zakona postižu

Ključni cilj koji se želi postići donošenjem ovog zakona je stvaranje naučnoistraživačkog sektora koji svojom izvrsnošću može biti ravnopravan partner u okviru Evropskog istraživačkog prostora, a koji svojom relevantnošću pozitivno utiče na privredni rast Srbije i doprinosi kulturnom i društvenom napretku.

Ostvarivanje ovog cilja realizuje se uspostavljanjem Fonda za nauku koji će obezbediti efikasniji utrošak državnih investicija u naučnoistraživački sektor tako što će ekspertskim i nezavisnim donošenjem odluka o finansiranju dodeljivati sredstva najboljim projektnim predlozima. Takođe, dodeljena sredstva biće određena prema predloženim potrebama projekta a ne kao što se to trenutno dešava prema broju istraživača i sa minimalnim doprinosom materijalnim troškovima koji su osnov naučnoistraživačkog rada. Na rad Fonda neće uticati politički ciklusi i biće razdvojen proces definisanja strateškog i zakonskog okvira za nauku i njegovo sprovođenje. Ovakvo razdvajanje je i dobra praksa razvijenih zemalja gde ministarstva definišu okvire javnih politika a nezavisne agencije sprovode ciljeve Vlade na nezavistan i ekspertski način. Ovim izmenama u pogledu sprovođenja reforme naučnoistraživačkog sistema neće se zadirati u delokrug Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja koji je utvrđen Zakonom o ministarstvima. Nadležnost i uloga Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, će u skladu sa ovim dobrim praksama biti redefinisana u sistemskom zakonu – Zakon o naučnoistraživačkoj delatnosti. Ministarstvo će se baviti politikom u oblasti naučnih istraživanja, kao i institucionalnim finansiranjem kojim će biti obezbeđena stabilnost rada naučnih ustanova i samih istraživača, a podrška istraživačkim aktivnostima vršiće se kroz Programe i Projekte Fonda.

Uspostavljanje Fonda za nauku dovešće do **raspisivanja javnih poziva za kompetitivne projekte** podrške naučnoistraživačkim aktivnostima, sa potpuno izmenjenim i modernizovanim mehanizmom podrške zasnovanim i na međunarodnoj dobroj praksi, kompetitivnim sistemom odabira projekata zasnovanim i na međunarodnoj naučnoj recenziji, formiranja registra istraživača, rešenju pitanja projektno-institucionalnog finansiranja i dr.

Pokazatelji učinka na osnovu kojih će se meriti ostvarenje zacrtanih ciljeva u skladu su Akcionim planom za sprovođenje Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE” i odnosiće se na izvrsnosti i relevantnosti naučnih istraživanja u Republici Srbiji, a u funkciji su primene i merljivosti rezultata istraživanja.

Pokazatelj (ishodi) – IZVRSNOST:

1. Broj objavljenih radova u mreži Web of Science na 1000 istraživača;
2. Broj i udeo naučnih radova u odnosu na ukupan broj radova u časopisima sa najvišim uticajem (prvih 10% i 30% časopisa u naučnoj oblasti);
3. Broj i udeo domaćih publikacija u 20% najcitiranijih publikacija u naučnoj oblasti;
4. Broj i udeo monografija (akademskih udžbenika) istaknutih inostranih izdavača
5. Broj monografija u nacionalnim, kulturno istorijskim naukama na srpskom jeziku i jezicima nacionalnih manjina i etničkih zajednica;
6. Broj i udeo srpskih naučnika na vodećim međunarodnim konferencijama;
7. Prosečan broj citata po radu, bez samocitata;
8. Ukupan broj citata bez samocitata;
9. Hiršov indeks u odnosu na prethodnu godinu i u periodu od 2016. do 2020. godine.

Pokazatelj (ishodi) – RELEVANTNOST:

1. Broj patentnih prijava i патената ili drugih oblika intelektualne svojine (domaćih i međunarodnih);
- 1b. Broj патената u odnosu na ukupne javne rashode za istraživanja i razvoj
2. Koautorstvo/izum sa istraživačima iz privrede ili javnog sektora;
3. Učešće u poručenim projektima (domaćih ili inostranih naručilaca javnih ili donatorskih organizacija)
4. Udeo projekata koji se ostvaruje uz učešće privatnog ili javnog sektora;
5. Prihod ostvaren od transfera tehnologija državnih istraživačkih organizacija
6. Nivo ulaganja privatnog sektora u osnivanje novih tehnoloških privrednih društava;
7. Prihodi koje istraživači ostvaruju od međunarodnih organizacija i privatnog sektora (domaćeg i međunarodnog).

3. Druge mogućnosti za rešavanje problema

Pitanje podrške i finansiranja naučnoistraživačke delatnosti, a pre svega pitanje finansiranja programa od opšteg interesa za Republiku Srbiju, odnosno finansiranja naučnoistraživačkog rada istraživača i finansiranje direktnih materijalnih troškova istraživanja u Republici Srbiji uređeno je Zakonom o naučno istraživačkoj delatnosti (član 98. Zakona). U Republici Srbiji se, na osnovu Zakona o naučnoistraživačkoj delatnosti, finansiranje nauke sprovodi po modelu projektnog finansiranja koji nije suštinski kompetitivan i ne zadovoljava princip podrške najboljima, što na duže staze negativno utiče na konkurentnost i ne podstiče i ne stimuliše razvoj nauke.

Finansiranje naučne delatnosti od strane države bio je i fokus sprovedenog istraživanja Insitituta za uporedno pravo koji je uradio studiju „**Uporedna analiza načina finansiranja naučne delatnosti od strane države**” (2018. godina) naručenu od Republičkog sekretarijata za javne politike i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. S obzirom na unapređenje regulatornog okvira u ovoj oblasti koje Ministrastvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja sprovodi, obuhvaćena analiza je razmotrila različite načine i modele finansiranje naučne delatnosti. Studija je obuhvatila deset evropskih zemalja, i to: Austriju, Veliku Britaniju, Irsku, Italiju, Norvešku, Poljsku, Saveznu Republiku Nemačku, Sloveniju, Hrvatsku i Švajcarsku. Prilikom analize modela finansiranja nauke na reprezentativnom uzorku od deset evropskih država, razmotrena su sledeća pitanja: izvori prava; položaj

naučnoistraživačkih organizacija; modeli finansiranja i budžet koji se izdvaja za nauku.

Cilj istraživanja je da se pokaže da modeli dobre prakse, naravno upodobljeni u lokalnom kontekstu, postoje u zemljama različitih pravnih tradicija. Među državama koju su „novije” članice Evropske unije ima i onih koje su bivše jugoslovenske republike, te sa Srbijom dele zajedničku pravnu tradiciju i ekonomsku prošlost. Dakle, s obzirom na sličnost društvenog konteksta reforme u Srbiji i tim zemljama, čini se da se njihovi modeli finansiranja naučne delatnosti od strane države, mogu lakše primeniti u Republici Srbiji. Jedan od dobrih primera bi svakako bio model Slovenije, koja dele istorijsko društveno nasleđe, a istovremeno je zemlja koje se nalaze u EU i ima razvijeniju ekonomiju, pa je evidentno reč o zemlji čiji primer Srbija može da iskoristi.

Ova Analiza je, između ostalog, kroz svoje preporuke naglasila neophodnost promene pravnog okvira, kao i da postojeći model finansiranja nauke u Republici Srbiji nije poznat kao rešenje u uporednom pravu, naglašavajući da je karakterisan kao „projektan”, a reč je zapravo o nekoj vrsti institucionalnog finansiranja. Uzimajući u obzir uporedne modele finansiranja nauke, u Srbiji bi definitivno trebalo primeniti institucionalno finansiranje (koje bi omogućilo stabilnost i izvesnost naučnim radnicima) i projektno finansiranje (koje bi podrazumevalo konkurisanje naučnoistraživačkih organizacija na kompetitivne programe podrške).

Bitno je i napomenuti da dodeljivanje aktivnosti finansiranja naučnoistraživačke delatnosti Fondu za inovacionu delatnost koji je osnovan Zakonom o inovacionoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, broj 110/05, 18/10 i 55/13) nije prihvatljivo rešenje. Većina razvijenih zemalja ima odvojene agencije za finansiranje nauke i za finansiranje inovacija. Razlog za ovo je suštinski različita priroda finansiranja ovih delatnosti. Dok se Fond za inovacionu delatnost prevashodno obraća privrednom sektoru a svoju evaluaciju projekata vrši na osnovu njihovog tržišnog potencijala i drugih tržišnih kriterijuma, Fond za nauku prevashodno saraduje sa naučnoistraživačkom zajednicom i vrši evaluaciju projekata na osnovu naučnih recenzija i na osnovu naučnog potencijala projekata (u pogledu izvrsnosti ali i relevantnosti naučnog projekta koji se predlaže). Rad sa ovako različitim zajednicama zahteva različite ekspertize zaposlenih u ovim institucijama kao i različite procese evaluacije, odabira i praćenja projekata. Ipak, neophodno je i uspostaviti saradnju ovih institucija u domenu transfera tehnologija i komercijalizacije rezultata naučnih istraživanja, što je kroz Predlog i predviđeno.

Donošenje Zakona o fondu za nauku, je najbolje rešenje, jer sistemski Zakon o naučnoistraživačkoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, broj 110/2005, 50/2006–ispr., 18/2010 i 112/2015), kao krovni zakon, ima širok obuhvat i to: planiranje i ostvarivanje opšteg interesa u nauci i istraživanju, osnivanje i upravljanje institutima kao i osnivanje instituta od nacionalnog značaja, akreditacija instituta, postupak izbora u istraživačka i naučna zvanja, vođenje evidencije–registar istraživača i registar naučnoistraživačkih organizacija, institucionalno finansiranje instituta u sistemu javnih službi, kao i druga pitanja od značaja za sistem nauke i istraživanja.

Tim sistemskim zakonom predviđa se da se opšti interes u naučnoistraživačkoj delatnosti ostvaruje putem programa institucionalnog finansiranja i drugih programa od opšteg interesa u skladu sa ovim zakonom, kao i putem projektnog finansiranja preko Fonda za nauku u skladu sa zakonom kojim se uređuje rad tog fonda.

S obzirom na to da Zakon o Fondu za nauku uređuje opšti pravni okvir za podršku razvoju naučnih istraživanja kroz Programe i projekte Fonda i primene

njihovih rezultata radi bržeg kulturnog, društvenog, tehnološkog i ekonomskog razvoja Republike Srbije, druge mogućnosti za unapređenje odredaba tog zakona i njihovo usaglašavanje sa drugim propisima, ne postoje. Zakon o naučnoistraživačkoj delatnosti obuhvatiće izmene u skladu sa ovim zakonom.

Takođe, Navedenom Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja definisan je pravac reforme nauke, kroz Poseban cilj 1. Strategije koji govori o podsticanju izvrsnosti i relevantnosti nučnih istraživanja, za ekonomski razvoj zemlje i društvo. Ovim ciljem je prepoznata potreba promene postojećeg modela finansiranja naučnoistraživačke delatnosti, a Akcionim planom za njeno sprovođenje su utvrđene mere i programi za unapređenje izvrsnosti u nauci i ciljano usmerena istraživanja kroz unapređeni i efikasniji model finansiranja naučnoistraživačke delatnosti koja će doprinosti razvoju privrede i društva u celini.

4. Zašto je donošenje zakona najbolje za rešavanje problema?

Kao što je napred navedeno, kroz prikaz trenutnog stanja, urađenu uporednu analizu, sagledanih drugih mogućnosti za unapređenje naučnoistraživačkog sistema, kao i na osnovu uočenih nedostataka dosadašnjeg modela podrške naučnim istraživanjima, a uzimajući u obzir i istraživački potencijal sa kojim kao zemlja raspolažemo, usvajanjem Zakona o Fondu za nauku stvoriće se institucionalizovani sistem podrške naučnim istraživanjima u Republici Srbiji, koji će doprinosti većoj vidljivosti i transparentnosti istraživačkih aktivnosti i boljem iskorišćenju rezultata istraživanja. Osnivanje i rad Fonda za nauku je neophodan instrument podrške Programima Fonda koji doprinose razvoju društva uopšte, a u cilju obezbeđivanja jasnih uslova i mehanizama za kontinuirani i dugoročni razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji.

Kao uspešan primer, na nacionalnom nivou, institucionalizacije mehanizama podrške uzeli smo Fond za inovacionu delatnost, koji je jedina državna organizacija specijalizovana primarno za pružanje podrške inovacionoj delatnosti i upravljanje finansijskim sredstvima za podsticanje inovacija, a postao je kao takav vidljiv i prepoznatljiv na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Napominjemo, da postoje brojni primeri zemlja Evropske unije koje imaju slično centralizovano institucionalno uređenje namenjeno podršci u realizaciji naučnoistraživačkih Programa i Projekata i koje uspevaju da postignu veći efekat ulaganja u naučnoistraživačke aktivnosti sa većim efektom primene rezultata istraživanja u smislu privrednog razvoja zemlje. Uspostavljanje ovakve vrste specijalizovanog institucionalnog uređenja namenjeno je podršci istraživanjima na nacionalnom nivou, a uspostavljenog radi obavljanja stručnih, razvojnih i izvršilačkih poslova koji se odnose na implementaciju nacionalnih politika i strategija usvojenih u oblasti istraživanja i inovacija. Ovakva tela svoje aktivnosti realizuju u okviru tekuće budžetske godine i implementiraju sredstva nacionalnog budžeta namenjenog za sprovođenje programa u oblasti naučnoistraživačke delatnosti i sprovode druge poslove koji korespondiraju oblasti u smislu promocije istraživačkih aktivnosti, a u skladu sa zadatim ciljevima nacionalnih politika. Takođe, obavljaju zakonom utvrđene obaveze od javnog interesa, kako bi se osigurao stalni, profesionalni i nezavisni proces donošenja odluka o izboru programa i projekata koji se finansiraju iz državnog budžeta i drugih izvora finansiranja.

U skladu sa navedenim, **ustpostavljanje Fonda za nauku je institucionalna nadogradnja sistema i društva zasnovanog na znanju** koje doprinosti unapređenju veze između istraživanja, tehnološkog razvoja i privrede, i podstiče i podržava razvoj tehnologija zasnovanih na znanju i stvaranju inovacija.

5. Na koga će i kako uticati rešenja predložena u zakonu

Navedenim modelom kroz kompetitivno projektno finansiranje obezbediće se i usresređenost u istraživanjima na konkretan projektni cilj istraživanja, koji će istovremeno dovesti i do praktične primenljivosti naučnog rada. Korisnost nauke i primenljivost njihovih istraživanja može se proveriti i u slučaju apsorpcije rezultata istraživanja od strane privatnog, privrednog sektora u smislu njihovog tehnološkog napredka. Time se istovremeno poboljšava status nauke, motiviše se da nauka bude korisno usmerena, a sinergijom korišćenja naučnih istraživanja u privredi pospešuje se privredni rast.

Predložena rešenja u zakonu imaće pozitivan uticaj na sva pravna i fizička lica na teritoriji Republike Srbije koja preduzimaju različite oblike obavljanja naučnoistraživačke delatnosti (kao što su univerziteti, visokoškolske ustanove, instituti, centri izvrsnosti) ili su korisnici rezultata istraživanja (kao što su mala i srednja privredna društva, industrija, vladin i nevladin sektor, civilna društva, naučna i druga relevantna udruženja). Uticaće na unapređenje naučnoistraživačke aktivnost pojedinca (istraživača), povećanje kvaliteta istraživanja kroz rad naučnoistraživačkih i drugih organizacija, povećanje saradnje između istraživačkog i privrednog sektora i ostvarenje većeg efekta primene rezultata istraživanja sa ciljem povećanja konkurentnosti na domaćem i inostranim tržištima. Takođe, će uticati na motivaciju pri osnivanju privrednih društava zasnovanih na znanju (*spin-off*), a time i na povećanje zaposlenosti kroz otvaranje novih radnih mesta, istovremeno doprinoseći i ostvarenju pozitivnog efekata koji će se odraziti na zaposlenost kroz doprinos stvaranju dugoročno održivih i kvalitetno plaćenih visokokvalifikovanih radnih mesta. Ovim rešenjima generalno će se stvoriti ambijent u kojem će ostvareni rezultati istraživanja pozitivno uticati na širok spektar društvenih aktivnosti.

6. Troškovi koje će primena zakona izazvati kod građana i privrede, posebno malih i srednjih preduzeća

Izazovi sa kojima smo suočeni, a koji postoje u oblasti finansiranja nauke odnosno naučnoistraživačke zajednice, nedovoljna konkurentnost rada istraživača na međunarodnom i domaćem tržištu, sve je to povezano sa konzervativnošću naučne zajednice, i ukazuje na neophodnost sprovođenja reforme u ovoj oblasti. Potreba za reformama prepoznata je i od strane kreatora politika i od strane naučnoistraživačke zajednice, i preduzeti su koraci za stvaranje preduslova za temeljnu reformu, a akcenat se stavlja na promenu modela finansiranja nauke, kao izuzetno kompleksnog procesa. Shodno tome, može se reći da se **proces finansiranja nauke u Srbiji trenutno nalazi u jednom tranzicionm periodu.**

U Republici Srbiji se, na osnovu Zakona o naučnoistraživačkoj delatnosti, finansiranje nauke sprovodi po modelu projektnog finansiranja koji nije suštinski kompetitivno i ne zadovoljava princip podrške najboljima, što na duže staze negativno utiče na konkurentnost i ne podstiče razvoj nauke. Činjenica je da je nastavljena realizacija programa koji su definisani Zakonom i Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja 2010–2015, i pored toga što je usvojena nova Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period 2016. do 2020. – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE”. Ovaj problem opisan je i u Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period 2016. do 2020. godine – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE”, kao krovnom razvojnom dokumentu, imajući u vidu da je kao opšti cilj strategije određeno unapređenje efikasnosti i efektivnosti naučnoistraživačkog sistema, dok je prvi poseban cilj Strategije definisan kao podsticanje izvrsnosti i relevantnosti naučnih istraživanja u Republici Srbiji. Strategija

je ukazala na to da je upravljanje naučnim i inovacionim sistemom u Republici Srbiji neefikasno i ne postoji koordinacija između relevantnih institucija, ukazujući na to da izvrsnost naučnih istraživanja, njihova relevantnost za ekonomski razvoj zemlje i društvo u celini nisu dovoljno podržani sadašnjim sistemom finansiranja naučno istraživačke delatnosti.

Finansiranje nauke se trenutno nalazi u određenom vakumu imajući u vidu da je Vlada Republike Srbije 6. maja 2016. godine, donela Rešenje o poništenju konkursa novog projektnog ciklusa uglavnom zbog proceduralnih propusta. U međuvremenu je doneta odluka da se novi projektni ciklus realizuje od strane Fonda za nauku čije se formiranje očekuje u narednom periodu usvajanjem odgovarajućeg zakona i neophodnom promenom modela finansiranja, te prelaskom na novo kompetitivno projektno finansiranje, po Programima koji se donose na način i po postupku predviđenom zakonom kojim se uređuje rad ovog Fonda (naznačeno u Predlogu zakona).

Predlogom ovog zakona precizirane su odredbe koje se odnose na realizaciju Programa Fonda u smislu obavljanja poslova radi kojeg se Fond osniva, a naročito u planiranju i korišćenju sredstava, primenjivanja principa objektivnosti i odgovornosti, primenjujući međunarodno priznate standarde dobre prakse i javnosti i transparentnost u radu i donošenju odluka.

Primena predloženih zakonskih rešenja neće izazivati direktne troškove kod građana i privrednog sektora (ni kod malih i srednjih privrednih društava). Za sprovođenje ovog zakona kroz realizaciju Programa i Projekata koji su osnovna namena i potreba ovog zakona neophodno je obezbediti sredstva u budžetu Republike za ovu namenu. **Bitno je napomenuto da se zapravo ostvaruje efikasnije trošenje postojećih resursa koji se ulažu u naučnoistraživački sektor iz budžeta tako što se sredstva rapodeljuju sa ciljem da veću podršku dobiju projekti koji će više doprineti naučnoj izvrsnosti i relevantnosti za privredu i građane Republike Srbije.**

Zakonom o budžetu za 2018. godinu obezbeđena su sredstva za finansiranje Podrške realizacije opšteg interesa u naučnoistraživačkoj delatnosti u iznosu od 13.628.773.000,00 RSD, koja se sprovodi kroz realizaciju aktivnosti u okviru Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, kao što je gore već obrazloženo.

Za primenu ovog Zakona u budžetu Republike Srbije za 2019. godinu potrebno je obezbediti sredstva u iznosu od 500.000.000,00 RSD, i to: za aktivnosti osnivanja i rada Fonda za nauku Republike Srbije i uspostavljanje i održavanje internet stranice Fonda za nauku Republike Srbije, uspostavljanje informacionog sistema i baze podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje Fond finansira kroz aktivnosti sprovođenja pojedinačnih Programa podrške Fonda.

Za primenu ovog Zakona u budžetu Republike Srbije za 2020. godinu potrebno je obezbediti sredstva u iznosu od 5.000.000.000,00 RSD, i to: za aktivnosti rada Fonda za nauku Republike Srbije – 350.000.000,00 RSD; za finansiranje naučnoistraživačkih Projekata preko javnih poziva u okviru Programa Fonda – 4.650.000.000,00 RSD.

Da bi se obezbedio kontinuitet reformskih procesa u oblasti naučnog i tehnološkog razvoja i ostvarivanja ciljeva postavljenih u Akcionom planu za sprovođenje Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE” predmetna oblast je dodatno podržana Zakonom o potvrđivanju sporazuma o zajmu (Projekat za

unapređenje konkurentnosti i zapošljavanja) između Republike Srbije i Međunarodne banke za obnovu i razvoj u okviru revidirane Komponente 3, a kako bi se održao kontinuitet reforme javnog sektora u oblasti istraživanja i realizacije Akcionog plana u celini.

7. Da li pozitivni efekti opravdavaju troškove?

Kako je napred navedeno, primena predloženog zakonskog rešenja neće izazivati troškove kod građana i privrednog sektora (ni kod malih i srednjih privrednih društava), obzirom da je tema donošenje Zakona o Fondu za nauku uspostavljanje kvalitetnije i efikasnije podrške kroz Programe Fonda namenjene naučnoistraživačkoj delatnosti. Zakon o Fondu za nauku predstavlja nadogradnju zakonodavnog i institucionalnog okvira kojim će se omogućiti prevazilaženje problema koji su uočeni u praksi uz bolje iskorišćenje potencijala i resursa sa kojim raspolazemo.

Naime, Zakon o budžetu za 2018. godinu obezbeđuje sredstva za finansiranje u iznosu od 13.628.773.000 RSD, za realizaciju programa koji su definisani Zakonom i Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja 2010–2015, i pored toga što je usvojena nova Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period 2016. do 2020. – „ISTRAŽIVANJE ZA INOVACIJE”, kao što je gore i obrazloženo. Za sprovođenje ovog zakona kroz realizaciju Programa i Projekata koji su osnovna namena i potreba ovog zakona neophodno je obezbediti sredstva u budžetu Republike za ovu namenu, a bitno je napomenuto da se zapravo ostvaruje **efikasnije trošenje postojećih resursa** koji se ulažu u naučnoistraživački sektor iz budžeta tako što se sredstva rapodeljuju tako da veću podršku dobiju projekti koji će više doprineti naučnoj izvrsnosti i relevantnosti za privredu i građane Republike Srbije.

Pozitivni efekti koji će se ostvariti primenom Zakona:

1. ostvariće se efikasnije i efektivnije trošenje postojećih resursa namenjenih za podršku naučnim istraživanjima sa fokusom na ostvarenje primenljivih rezultata istraživanja;
2. sistemsko urađanje i kvalitetnija podrška u upravljanju raspoloživim sredstvima doprineće većem kvalitetu naučnih istraživanja;
3. primena zakonskih rešenja uticaće na povećanje saradnje između istraživačkog i privrednog sektora i ostvarenje većeg efekta primene rezultata istraživanja sa ciljem povećanja konkurentnosti;
4. Republika Srbija će novim sistemskim rešenjem iskoristiti postojeći potencijal, kao što su to uradile zemlje sveta koje su uspele dugoročno da ostvare efekat razvijene ekonomije, i pokazati da je značaj nauke neophodan za održiv ekonomski rast;
5. kroz reformisani naučnoistraživački sistem ostvariće se bolji odgovor na potrebe većeg broja aktera iz društva u celini;
6. iskoristiće se potencijal za stvaranje novih tehnologija koje nastaju velikom brzinom, a kako bi se osigurala dugoročna održivost naučnoistraživačke delatnosti na nacionalnom nivou;
7. Republika Srbija će kao i visokorazvijene zemlje adaptirati sistem upravljanja naukom koji uključuje poboljšane procese određivanja

prioriteta, finansiranja i upravljanja naučnoistraživačkih organizacija, kroz ocenjivanje naučnog rada u odnosu na njegov efekat na stvaranje novih znanja, ekonomski razvoj i rešavanje društvenih izazova.

Predloženi zakon predstavlja instrument kojim se unapređuje i uređuje oblast podrške naučnoistraživačkoj delatnosti sa ciljem podrške istraživanjima u smislu veće i bolje primene rezultata istraživanja koja doprinose privrednom razvoju zemlje. Dugoročno gledano će dovesti do konkurentnije privrede koja će biti sposobna da uveća budžetske prihode kroz ostvarivanje većih sopstvenih prihoda, a koji se dalje ogledaju i kroz veći priliv u budžet Republike Srbije iz realnog sektora.

8. Da li akt podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišnu konkurenciju?

U skladu sa navedenim, ovaj zakon će stimulisati privrednu aktivnost i povećati tržišnu konkurenciju tako što će sistemski urediti saradnju između nauke i privrede kroz realizaciju Programa podrške uz mogućnost pristupa rezultatima istraživanja sa ciljem stvaranja pogodnog ambijenta za kreiranje društva zasnovanog na znanju. Primena rezultata istraživanja, uticaće na osnivanje privrednih društava zasnovanih na znanju, a time i na povećanje zaposlenosti kroz otvaranje novih radnih mesta.

9. Da li su zainteresovane strane imale priliku da iznesu svoje stavove?

U postupku pripreme Predloga zakona o Fondu za nauku Republike Srbije učestvovali su predstavnici naučne zajednice, privrede i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Sprovedena je Javna rasprava u periodu od 3. septembra 2018. godine do 24. septembra 2018. godine. Učesnici u javnoj raspravi su bili predstavnici: Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Srpske akademije nauka i umetnosti, Nacionalnog saveta za naučni i tehnološki razvoj, Zajednice instituta Srbije, svih državnih i privatnih univerziteta u Republici Srbiji i Privredne komore Srbije. Ministarstvo je razmotrilo sve načelne i pojedinačne primedbe, predloge i sugestije iznete u javnoj raspravi.

Na e-mail adresu ministarstva stiglo je ukupno 34 dopisa sa predlozima, primedbama i sugestijama, i to od: Srpske akademije nauka i umetnosti, Nacionalnog saveta za naučni i tehnološki razvoj, Zajednice instituta Srbije, istraživača iz akreditovanih naučno-istraživačkih organizacija i istraživačko-razvojnog centra.

Radna grupa Ministarstva koja je učestvovala u izradi Nacrta zakona analizirala je sve primedbe, predloge i sugestije učesnika u javnoj raspravi.

Prihvaćene su primedbe koje se odnose, između ostalog, na: unošenje u Zakon u delu osnovnih odredbi koje se odnose na brži društveni, kulturni razvoj; predloge da u realizaciji programa Fonda učestvuju samo istraživači iz akreditovanih NIO; unošenje odredbi kojima se jasnije uređuje nadležnost Naučnog saveta kroz brisanje mogućnosti da se te nadležnosti utvrđuju statutom; predviđeni su uslovi za imenovanje članova Upravnog odbora i Direktora, kao i dodat deo koji se tiče Nadzornog odbora; brisanje članova koji se odnose na odredbe o državnoj pomoći (deminimis); na ograničen limit sredstva operativnih troškova neophodnih za rad Fonda na godišnjem nivou; sprečavanje sukoba interesa kod tela i organa Fonda; predloge koji se odnose na Programe Fonda - RAZVOJ, INOVACIJE, IDEJE i INFRASTRUKTURA; dodat je novi program KREATIVNOST koji obuhvata akreditovane naučnoistraživačke organizacije u oblasti umetnosti; uvrštena su osnovna odnosno fundamentalna istraživanja u odgovarajući program; kompetencije i povećanje broja članova Naučnog saveta.

Nisu prihvaćene primedbe, koje se odnose na: da se Zakonom predvidi postupak odlučivanja o listi izabranih projekata, iz razloga što je Zakon dao okvir, a da će se uslovi konkurisanja i kriterijumi za odabir projekata definisati pojedinačnim javnim pozivima kako je to i navedeno u Zakonu, a obuhvatiće proceduru utvrđivanja liste projekata i time mogućnost podnošenja prigovora; mogućnost bližeg preciziranja odredbi koje se odnose na baze podataka koje će biti povezane sa registrom istraživača, iz razloga što je pitanje vođenja registara uređeno sistemskim Zakonom o naučnoistraživačkoj delatnosti što je u nadležnosti Ministarstva, a Fond će pristupiti istim imajući u vidu otvorenost tih podataka; odredbe koje se tiču promocije nauke i navoda da postoji opasnost dvostrukog finansiranja Centra za promociju nauke, iz razloga što ne postoji opasnost od dvostrukog finansiranja (od strane Ministarstva i Fonda), jer će se pitanja ovog pravnog lica rešiti kroz novi Zakon o naučnoistraživačkoj delatnosti po kojem je i osnovano; odredbe koje se tiču donatorskih sredstva kao izvora finansiranja, iz razloga što su u pitanju opšte odredbe, kao i da sredstva donacije podležu kontroli isto kao i budžetska sredstva.

Sve primedbe, predlozi i sugestije kojima se unapređuje predloženi tekst Nacrta zakona i koji su u skladu sa ciljevima definisanih Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine - „ISTRAŽIVANJA ZA INOVACIJE” i merom Uspostavljanje Fonda za nauku definisanom Akcionim planom za sprovođenje strategije naučnog i tehnološkog razvoja, ugrađeni su u tekst Nacrta zakona.

10. Koje će mere biti preduzete da bi se ostvarili razlozi donošenja Zakona?

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja će po usvajanju Zakona o Fondu za nauku preduzeti korake uspostavljanja Fonda za nauku i pokretanja operacionalizacije njegovog rada kroz podršku Programima Fonda u cilju uspostavljanja dugoročnog, održivog obezbeđivanja uslova za kontinuirani razvoj naučnoistraživačkih i razvojnih aktivnosti u Republici Srbiji.

Mere koje će sprovođiti nadležni organ u cilju sprovođenja ovog zakona ugrađene su u tekst Predloga zakona, a kako bi se obezbedila puna primena istog, u skladu su sa ciljevima definisanim Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine – „ISTRAŽIVANJA ZA INOVACIJE” i Posebnim ciljem 1: Podsticanje izvrsnosti i relevantnosti naučnih istraživanja u Republici Srbiji definisanog Akcionim planom za sprovođenje Strategije.

Posebni cilj 1: Podsticanje izvrsnosti i relevantnosti naučnih istraživanja u Republici Srbiji
Mera 1.1: Jačanje naučno-istraživačkih institucija
Mera 1.2: Uspostavljanje Fonda za nauku
Mera 1.3: Stvaranje okvira za finansiranje kompetitivnih projekata
Mera 1.4: Promena modela finansiranja naučnoistraživačke delatnosti
Mera 1.5: Podsticaj saradnje nauke i privrede
Mera 1.6: Jačanje osnovnih istraživanja
Mera 1.7: Jačanje tehničko-tehnoloških istraživanja

Mera 1.8: Unapređenje sistema vrednovanja naučnoistraživačkog rada
Mera 1.9: Razvoj naučnoistraživačke infrastrukture
Mera 1.10: Promovisanje nauke i inovacija

U skladu sa predloženim zakonskim rešenjem sprovede se sledeći koraci radi operativnog funkcionisanja Fonda:

1. Formiranje Fonda za nauku i pokretanje njegovog rada. Osnivač Fonda je Republika Srbija. Fond ima svojstvo pravnog lica, koje stiče upisom u sudski registar i posluje pod nazivom: Fond za nauku Republike Srbije. Sedište Fonda je u Beogradu.
2. Imenovanje članova potrebnih za rad organa Fonda: Nadzorni odbor, Upravni odbor, direktor i Naučni savet Fonda.
3. Izrada statuta i drugih opštih akata u skladu sa zakonom i statutom.
4. Stvaranje okvira za finansiranje kompetitivnih projekata kroz uspostavljanje internet stranice Fonda za nauku, uspostavljanje informacionog sistema i baze podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje će Fond obavljati.
5. Priprema dokumentacije za raspisivanje prvih javnih poziva u okviru Programa Fonda i uspostavljanje prvih programa Fonda za nauku.
6. Raspisivanje prvog javnog poziva za finansiranje projekata po programima Fonda za nauku.

Da bi Fond za nauku postao operativan i postao tehnički spreman da sprovodi svoju osnovnu funkciju podršku Programima Fonda, radi kojeg se i osniva, neophodno obezbediti operativni budžet Fonda i zaposliti ljude koji će biti zaduženi za njegovo blagovremeno funkcionisanje i koji će upravljati i rukovoditi procesima i programima namenjenim naučnim istraživanjima.

Procenjeni budžet za 2019. godinu (Zakon o budžetu Republike Srbije) je 500.000.000,00 RSD, i to: za aktivnosti osnivanja i rada Fonda za nauku Republike Srbije i uspostavljanje i održavanje internet stranice Fonda za nauku Republike Srbije, uspostavljanje informacionog sistema i baze podataka o programima, projektima i drugim aktivnostima u oblasti koje Fond finansira kroz aktivnosti sprovođenja pojedinačnih Programa podrške Fonda.

Operativni budžet Fonda: Sredstva za finansiranje operativnih troškova Fonda u 2019. godini obezbeđuju su u skladu sa Zakonom o budžetu Republike Srbije za tu godinu sa razdela Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja 26, Funkcija 140 – Osnovno istraživanje, Ekonomska klasifikacija 451 – Subvencije javnim nefinansijskim preduzećima i organizacijama, kao podrška radu Fondu za nauku. U skladu sa zakonom, a na osnovu Programa rasporeda i korišćenja sredstava za subvencije javnim nefinansijskim preduzećima i organizacijama za 2019. godinu koji će biti utvrđen Zaključkom Vlade, Fond će sa resornim ministarstvom potpisi ugovor o rasporedu i načinu korišćenja sredstava budžetske subvencije namenjenih finansiranju operativnih troškova Fonda u 2019. godini.

Operativni kapacitet Fonda: U skladu sa izvršenom procenom broja zaposlenih i vrste potrebnih radnih mesta uradiće se Pravilnik o sistematizaciji radnih mesta za Fond za nauku, a kao primer za početak njegovog funkcionisanja će se preuzeti model Fonda za inovacionu delatnost. Fond za inovacionu delatnost u skladu sa svojom sistematizacijom, na koju je resorno ministarstvo dalo saglasnost, u 2018. godini ima 20 sistematizovanih radnih mesta. Na osnovu analize budžeta sa kojima raspolažu na godišnjem nivou i različitosti posla koje ova dva fonda obavljaju, predloženo je da Fond za nauku otpočne rad sa 20 zaposlenih operativnih službenika u 2019. godini. Sredstva za plate za 20 novozaposlenih u Fondu za nauku obezbediće se iz sredstava subvencija a u skladu sa Finansijskim planom Fonda za nauku.

U Fondu je planirano zapošljavanje novih lica po sledećoj dinamici i kvalifikacijama, i to: Dinamika zapošljavanja vršiće se na mesečnom nivou tako da će se prvo uspostaviti upravljačka struktura radi obavljanja neophodnih administrativnih registracija pravnog lica, zatim uspostavljanje administrativno-tehničkih službi i lica zaduženih za administrativno-tehničku podršku u pripremi programima Fonda i nakon toga lica za praćenje realizacije programa i projekata. Kvalifikaciona struktura je: 18 zaposlenih sa visokom stručnom spremom i 2 lica sa srednjom stručnom spremom.

Organizaciona struktura Fonda za nauku

Akta Fonda: Program rada za 2019. godinu, Finansijski plan za 2019. godinu, Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta (poslova) u Fondu za nauku, usklađen sa Zakonom o načinu određivanja maksimalnog broja zaposlenih u javom sektoru.

Osnovni idikatori koje će Fond pratiti kroz procentualno izvršenje baznih i ciljanih vrednosti na godišnjem nivou su:

1. Broj finansiranih projekata u Fondu za nauku;
2. Broj naučno-istraživačkih organizacija čiji se projekti finansiraju u okviru programa Fonda za nauku;
3. Broj projekata kroz koje se ostvaruje učešće privatnog ili javnog sektora;
4. Procenat realizovanih finansijskih sredstava Fonda za nauku.

Pokazatelji učinka (indikatori) na osnovu kojih će se meriti ostvarenje rezultata istraživanja podržanih kroz Programe Fonda, definisani su tačkom 2. Ciljevi koji se donošenjem zakona postižu, kroz Pokazatelje (ishodi) – IZVRSNOST i Pokazatelje (ishodi) – RELEVANTNOST.

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI PREDLOGA ZAKONA O FONDU ZA NAUKU
REPUBLICKE SRBIJE SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE**

1. Ovlašćeni predlagač propisa: Vlada

Obrađivač: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

2. Naziv propisa: predlog zakona o Fondu za nauku Republike Srbije

Draft Law on Science Fund of The Republic of Serbia

3. Usklađenost propisa sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum), odnosno sa odredbama Prelaznog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima između Evropske zajednice, sa jedne strane i Republike Srbije, sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Prelazni sporazum).

a) Odredba Sporazuma i Prelaznog sporazuma koja se odnose na normativnu sadržinu propisa: U članu 112. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Srbije (SSP) utvrđena je saradnja u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja kojom su posebno obuhvaćene prioritete oblasti povezane sa pravnom tekovinom Evropske unije u ovoj oblasti i podsticanje naučne saradnje. Iz tog razloga, aktivnosti Republike Srbije u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja redovno se nadgledaju i doprinose Integracija u Evropski istraživački prostor i Inovacionu uniju - nacionalne politike, instrumenti, statistika u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja.

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma i Prelaznog sporazuma: U skladu sa rezultatima pregovora u ovom poglavlju Republika Srbija ne zahteva specifična prilagođavanja u ovom poglavlju i ne traži prelazne odredbe za sprovođenje pravnih tekovina EU.

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma: /

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma: /

d) Veza sa Nacionalnim programom za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju: /

4. Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije: /

5. Ukoliko ne postoje odgovarajuće nadležnosti Evropske unije u materiji koju reguliše propis, i/ili ne postoje odgovarajući sekundarni izvori prava Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost, potrebno je obrazložiti tu

činjenicu. U ovom slučaju, nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa. Tabelu usklađenosti nije potrebno popunjavati i ukoliko se domaćim propisom ne vrši prenos odredbi sekundarnog izvora prava Evropske unije već se isključivo vrši primena ili sprovođenje nekog zahteva koji proizilazi iz odredbe sekundarnog izvora prava (npr. Predlogom odluke o izradi strateške procene uticaja biće sprovedena obaveza iz člana 4. Direktive 2001/42/EZ, ali se ne vrši i prenos te odredbe direktive).

/

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava EU prevedeni na srpski jezik?

/

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik EU?

Ne

8. Učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti.

Ne.